

KÉT KIVÉGGZÉS A DÉL-ALFÖLDÖN A XIX. SZÁZAD UTOLSÓ NEGYEDÉBEN

PETŐ BÁLINT¹

Beérkezett/Received: 2026. március 27.

Lektorálva/Reviewed: 2026. április 10. – 2026. április 30.

Elfogadva/Accepted: 2026. május 2.

DOI: <https://doi.org/10.14232/dsz.2026.1.42-63>

ABSTRACT

in our comprehensive research, we examine criminal offences committed in Dualist Hungary for which the perpetrators were sentenced to death and the sentence was ultimately carried out. The new Criminal Code of 1878, the so-called Csemegi Code, significantly restricted the applicability of this most severe sanction: henceforth, it could be imposed only in cases of regicide or attempted regicide, as well as premeditated homicide. As a result, during the period of the so-called “happy years of peace,” the number of executions in Hungary declined markedly compared to earlier times. Either the courts did not impose such sentences at all, or, if they did, the penalties of convicted defendants were often mitigated by higher courts on appeal; in the final instance, the monarch also granted clemency on numerous occasions. In the present study, we present two cases of robbery-murder from the southern Great Plain dating from 1877 and 1884, the perpetrators of which ultimately met their end on the gallows.

Keywords: dualism, death penalty, robbery and murder, Makó, Hódmezővásárhely, Szeghalom, Gyula.

ABSZTRAKT

Átfogó kutatásunkban a dualista Magyarországon elkövetett olyan bűncselekményekkel foglalkozunk, amelyek elkövetőire halálbüntetést szabtak ki, és azt végre is hajtották. Az 1878-as új büntető törvénykönyv, az ún. Csemegi-kódex jelentősen leszűkítette ennek a legsúlyosabb szankciónak az alkalmazhatóságát: ezután csak az uralkodó elleni gyilkosság vagy annak kísérlete, valamint előre megfontolt szándékkal elkövetett emberölés esetén lehetett kiszabni. Ennek köszönhetően a „boldog békeidőkben” a korábbiakhoz képest jelentősen lecsökkent a kivégzések száma hazánkban: a törvényszékek vagy eleve nem hoztak ilyen döntést, vagy ha igen, akkor a

¹ Dr. Pető Bálint PhD, Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, SZFTI, Mozgóképkultúra Tanszék, e-mail: peto.balint@szte.hu, MTMT-azonosító: 10039814, ORCID-azonosító: 0000-0002-4913-8284

fellebbező elítélt büntetését sokszor enyhítették a felsőbb bíróságok, végső esetben pedig az uralkodó is számos alkalommal kegyelmet adott. Jelen tanulmányunkban két dél-alföldi rablógyilkosságot mutatunk be 1877-ből és 1884-ből, amelyek tettesei végül bitófán fejezték be életüket.

Kulcsszavak: dualizmus, halálbüntetés, rablógyilkosság, Makó, Hódmezővásárhely, Szeghalom, Gyula.

BEVEZETÉS

A kriminalisztikai témakör kutatói – főleg, ha érdeklődésük elsősorban a XX. század előtti bűncselekményekre fókuszál – gyakran falakba ütköznek, a legtöbb régi irat ugyanis az 1900-as évek történelmi viharai, illetve a selejtezések következtében megsemmisült. Nagy szerencse, ha a történész a levéltárakban még talál néhány levelet, töredékes feljegyzést egy adott ügygel kapcsolatban, nagyrészt azonban csak a települési, illetve alispáni iktatókönyvek őrzik az eredeti iratok egykori létezését, maguk a dokumentumok már jórészt nincsenek meg. Kivételt képeznek ez alól a számos helyen megmaradt rabnyilvántartó törzskönyvek, illetve az egyházi anyakönyvek, amelyek hasznos információkkal szolgálnak a kutatók számára. A legfőbb forrást pedig a korabeli sajtótermékek jelentik, amelyek a XIX. század utolsó negyedében – a mecénásokot felváltó, egyre inkább elterjedő üzleti működési elvet alapul véve – előszeretettel és nagy részletességgel számoltak be minden szenzációs hírről, így a különféle gyilkosságokról és a kivégzésekről is. A tanulmányban bemutatott két dél-alföldi bűneset kapcsán is nagyrészt az egykori napi- és hetilapokat hívtuk segítségül a múlt feltárásához, emellett találtunk levéltári forrásokat is, amelyek teljesebbé teszik az események rekonstruálását.

KÉTSZERES RABLÓGYILKOSSÁG HÓDMEZŐVÁSÁRHELYEN

1877 NYARÁN

„Véres rablógyilkosság rémhire futotta be ma egy hete városunkat, amely később igaznak bizonyult be. A rablógyilkosság egyik tanyán folyó hó 3-án virradóra az ugynevezett Mártély-oldalon követtetett el, hol is az ott lakó, de hit nélkül élt férj és nő, nyakukon zsineggel megfojtva s egymás mellé fektetve találtattak. A gyilkosok magukkal vittek a tanyából minden elszállítható tárgyat a meggyilkoltak kocsi-ján. A gyilkosok nyomozása erélyesen folyamatban van ugyan, de még ez ideig sem sikerült azokat kézrekeríteni. Megemlítjük különben, hogy 4 egyén a terhelő gyanuokok alapján már befogatott s vizsgálati fogságba helyeztetett. A végeredményt azonban majd csak jövőben hozhatjuk tudomására olvasóinknak” – írja a *Hód-Mező-Vásárhely* 1877. június 10-én megjelent száma.

¹ A szűkszavú hír részleteinek további ismertetésére két hetet várnia kellett a lakosoknak, de június 24-én az orgánium már bővebb információkat tartalmaz az esetről: mindenekelőtt olvashatjuk, hogy a kétszeres emberölés „főcinkosai ma már a börtönben várják méltó bűnhődésüket”. A lap cáfolja a makói *Maros* állítását, amely elsősorban Nagy János ottani főkapitány érdemének tulajdonítja a tettesek kézre kerítését. A vásárhelyi újság szerint a helyi Szilágyi József csendbiztos játszott döntő szerepet a nyomozásban, aki – miután a „vásárhelyi területen megejtett nyomozás eredményre nem vezetvén” – előbb Földeákra, majd onnan Makóra ment. Ott Chrisztofory Gyula csendbiztos „buzgó segédkezése mellett biztos nyomra akadván” megtalálták a gyilkosság helyszínéről eltulajdonított értékeket, a két orgazdát – Kurai Jánost, valamint feleségét, Szabó Klárát – pedig őrizetbe vették, és 15-én Vásárhelyre szállították őket. Ezután a feltételezett tettesek elfogása céljából Szilágyi titokban Szegedre utazott, ahol egy felfogadott embernek tíz forintot fizetett a segítségével. Ennek köszönhetően, másfél nap várakozás után sikerült is bilincset raknia Miskolczy Mihály és Kusz István makói lakosok csuklójára, akiket átadott a királyi ügyészségnek. Tettüket mindketten beismerték. A harmadik cinkostársnak, Buza Jánosnak sikerült kerekednie, őt még keresik a hatságok. A hetilap üzent a *Szegedi Híradónak* is: „t. kollegánknak ez esetből folyólag megmondjuk, hogy csendőrségünk ime kitett magáért és efelől mi nem is kételkedtünk, hanem hogy az általa »mondott (másik) rendőrség megteszi-e a maga kötelességét az ily esetekben? az már egészen más kérdés”.² A csípős megjegyzésnek megvolt az oka, a szegedi orgánium június 10-i száma ugyanis – a bűneset rövid ismertetése után – meglehetősen gúnyos szavakkal illeti a hódmezővásárhelyi rendőrség munkáját: „No, ha ezt sem tudja a vásárhelyi rendőrség kisütni, akkor nem is igen érti a mesterségét”.³ Emellett tíz nappal később, Miskolczy elfogása kapcsán sem említik meg Szilágyi csendbiztos szerepét, hanem arra utalnak, mintha az őrizetbe vétel Szeged dicsősége volna: „Miskolczy Mihály makói illetőségű, kinek a vásárhelyi rendőrség társaival együtt már nyomában volt – még a múlt szombaton elfogatott városunkban”. Az említett lapszámból megtudhatjuk, hogy a szegedi várban fogva tartott gyanúsított régóta ismert az igazságszolgáltatás előtt: korábban már rabló-gyilkosságért húsz évre ítélték.⁴

Az első számú gyanúsítottat, Miskolczy Mihályt a református egyház anyakönyve szerint 1826. május 9-én keresztelték meg Makón, azonos nevű apa és Szabó Súsánna [sic!] fiaként.⁵ A fiatalember nem volt még húszesztendős, mikor 1847. március 1-jén szülővárosában házasságot kötött a nála öt évvel idősebb, Szekesfehérvárról származó Rád Erzsébettel.⁶ A párnak gyermeke nem született, és az asszonynak egy idő után minden bizonnyal elege lett kovácsmesterként dolgozó férje életmódjából: tizenkét év után, ha hivatalosan nem is, de a gyakorlatban különváltak útjaik.⁷ Ez a Miskolczy halotti anyakönyvi bejegyzésében található

kiegészítő információ nagyjából – egy év különbséggel – egybecseng a férfi első komoly összeütközésével a törvénnyel, ami ténylegesen véget vetett a házasesetnek: az *Ellenőr* hasábjain olvashatjuk, hogy Miskolczi Mihályt gyilkosság miatt 1858-ban kötél általi halálra ítélték, de a „legfelsőbb kegyelem folytán” büntetését tizenhat évi börtönre mérsékeltek. A lap szerint a „javíthatatlan gonosztevő” összesen már huszonnégy évet töltött rács mögött, hiszen más bűncselekményeket is elkövetett.⁸ A *Pesti Napló* ugyanebben a vonatkozásban huszonnyolc esztendőt említ – talán ez a helyes adat, mindenesetre az újság az életkorban téved: 1879-ben ötvenhárom helyett ötvenegy évesnek írja Miskolczit.⁹

Az aktuális rablógyilkosság részletes történetét, illetve valamennyi szereplőjét a *Szegedi Híradó* decemberi 19-i, végtárgyalásról való tudósításából ismerhetjük meg, amelyet a forrás megjelölésével átvett a *Hód-Mező-Vásárhely* is. Az akkoriban – 1871-től 1883-ig – a Széchenyi téren lévő Zsótér-házban működő,¹⁰ dr. Rosenberg Kálmán által elnökölt szegedi törvényszék rablógyilkosság, lopás és orgazdaság bűntettek elkövetésével vádolta Miskolczi Mihályt és társait. A két másik bíró Nagy Antal és dr. Schnell Frigyes volt, a jegyző Molnár Elemér; a vádat pedig Schmidt Imre királyi alügyész képviselte. A védelmet dr. Lázár György, Magyar Miksa, Kalmár István és Fári István helyi ügyvédek látták el.¹¹

1. kép: A Zsótér-ház Szeged főterén, amelynek falai között 1872-től 1883-ig működött a helyi királyi törvényszék (a szerző felvétele, 2026. február 1.)

A „szövevényes bűnpör hősei”: Miskolczi¹² Mihály, Kusz¹³ István és Buza János. Az ügyszálhoz kapcsolódóan, lopás és orgazdaság miatt megvádolták még Davada József, Kusz Márton, Kurai János, Kurai Jánosné, Kapató Dubi Sándor, Turi-Varga István, Boronkai János és Gyöngyösi András makói, illetve vásárhelyi lakosokat. A tárgyalás délelőtt kilenc órakor kezdődött a szegedi törvényszéken, és a megjelent közönség mindvégig élénk figyelemmel kísérte a bizonyítási eljárást, amely délután három órakor ért véget. A fél évvel korábbi események felidézése „borzadálylალ töltö el a hallgatókat”. A vizsgálati iratok, valamint a vádlottak és a tanúk vallomásai alapján sikerült rekonstruálni, mi zajlott le pontosan június 3-án Hódmezővásárhelyen. A történet első momentuma az volt, hogy Szilágyi János helybeli tanító az említett napon megjelent a vásárhelyi rendőrkapitány hivatalában, és bejelentést tett: reggeli öt és hat óra között egy Sándor Pál nevű tíz–tizenkét éves gyermek „azon megrendítő hírrel” jött hozzá, hogy Gyöngyösi Andrásné szül. Rostás Rozália tanyáján a tulajdonos és bérese, Szűcs József a szobában, az ágyon, mindkettő arccal a föld felé fordítva, holtan fekszenek. A rendőrség azonnal értesítette a hódmezővásárhelyi királyi járásbírószágot, amely helyszíni szemlét rendelt el. A két orvossal – Hainis és Berger – kiküldött vizsgálóbíró megtalálta a gyermek által leírt helyzetben lévő két holttestet, amelyek borzasztó látványt nyújtottak: az áldozatok kezeit és lábait zsineggel erősen összekötözték, nyakukon szorosra húzott zsinag volt.¹⁴ A június 3-án keltezett halotti anyakönyvi bejegyzés szerint az ötvenkilenc esztendő Rostás Rozália tizenhét éve házasságban élt a „tálas” (tehát fazekas) Gyöngyösi Andrással, gyermekük nem született. Az asszony erőszakos halálát „megfojtás” okozta. A nála jóval fiatalabb, huszonöt éves, nőtlen Szűcs József az anyakönyv szerint ugyanígy hunyt el.¹⁵

A hatóságok hamar konstatálták, hogy nem csupán emberölés, hanem rablás is történt: a tanyáról számos érték – elsősorban élelmiszer – hiányzott, emellett a nő lovai a kocsival együtt szintén eltűnt. A hullákat még aznap felboncolták, ami igazolta a fulladást a halál közvetlen okaként. Az elsőrendű vádlott, a makói Miskolczi Mihály a törvényszék előtt ismertette az előzményeket is. Vallomása szerint húsvétkor éppen lakóhelyére utazott, és Földeák közelében egy számára addig ismeretlen ember szegődött hozzá útítárásként. Az illető Gyöngyösi Andrásnak nevezte magát, és elpanaszolta, hogy a felesége hűtlenül elhagyta, minden vagyonától megfosztotta. A férfi azt mondta, hogy egy negyednyi telket ajándékoz annak, aki képes a nejét és a vagyonát visszaszerezni. Miskolczi ráállt az alkura, és nem sokkal később két társával, Kusz Istvánnal és Búza Jánossal fel is keresték Rostás Rozália hódmezővásárhelyi tanyáját, hogy felmérjék a terepet. Miskolczi szappannal házaló ügynököknek adta ki magát, Kusz pedig „mint sertéskereskedő figurált a tanyaiaak előtt”. Mindent alaposan kifürkésztek, majd csendesen eltávoztak. Másnap találkoztak Miskolczi makói lakásán, ahol megbeszélték a bűncselekmény részleteit,

időpontnak pedig június 2-át tűzték ki. Ezen a napon kocsira ültek, majd este tíz óra tájban megérkeztek Rostás Rozália tanyájához. Miskolczi és Kusz töltött pisztolyokat vitt magával, Buza Jánosnál fegyver nem volt, ő az ingatlan előtt hátrahagyott kocsijuknál maradva őrködött. Két társa bement a házhoz, és a már alvó tulajdonost ablakzörgetéssel felébresztették. Az asszony nem fogott gyanút, mert a nemrégén ott járt „szappankereskedőt” a hangjáról megismerte, így ellenkezés nélkül ajtót nyitott. A két férfi belépett, és Miskolczi Mihály azonnal fegyvert fogott a nőre, valamint szintén ott lévő ifjú szeretőjére, Szűcs Józsefre. Mindkettőt felszólították, hogy feküdjenek egymás mellé az ágyra, kezeiket és lábaikat hátulról szorosan összekötözték, majd megfenyegették őket, hogy ha kiabálni merészelnek, az életükkel fizetnek érte. Ezután rájuk zárták a szobaajtót, és felforgatták a tanyát, ahol nyolc-kilenc véka búzát, négy-öt véka árpát, huszonnégy fontnyi szalonnát, ezenkívül még számos élelmiszert, illetve öt forint hetven krajcár készpénzt is összeszedtek. A lopott értékeket Rostás Rozália kocsijára rakták, amely elé befogták a nő két jó lovát is. Már éppen indulni akartak, és a szobában lévő megkötözött személyek nagy eséllyel ennyivel meg is úszták volna az esetet. Azonban az odakint őrt álló Buza János figyelmeztette a társait: ha Szűcs és Rostás életben marad, nyomra fogják vezetni a hatóságokat. Miskolcziék elfogadták az érvelést, ezért visszamentek, és a tanya istállójában talált zsinegre két hurkot kötve ismét beléptek a szobába. Először a fiatalembert fojtották meg, utána következett az asszony. A kettős gyilkosság után a saját és a lopott kocsival elhajtottak, majd Makón az eltulajdonított holmin megosztoztak.¹⁶

A vádlottak a bíróság minden egyes kérdésére nyugodtan és határozottan válaszoltak a bizonyítási eljárás során, amely délután három órára be is fejeződött. A törvényszék meghallgatta a vád- és a védőbeszégeket, azután meghozta döntését: Miskolczi Mihályt kettős rablógyilkosság büntette miatt kötél általi halálra, Buza Jánost életfogytiglani börtönre, Kusz Istvánt pedig húsz év fegyházbüntetésre ítélték.¹⁷ Rajtuk kívül lopásért és/vagy orgazdaságért elmarasztalták még Davada Józsefet és Kusz Mártont, akik négy-négy év börtönt kaptak; Kurai János hármát, míg Kurai Jánosnénak, Kapató Dubi Sándornak, Turi-Varga Istvánnak és Boronkai Jánosnak egy-egy esztendőre kellett rács mögé vonulnia. Végül, az egész cselekmény ötletgazdáját, az immáron megözvegyült Gyöngyösi Andrást szabadlábra helyezték, hiszen ő csak vagyonát és feleségét akarta visszakapni, nem ő bujtott fel a brutális rablógyilkosságra. Az elmarasztalt vádlottak mindannyian enyhítésért fellebbeztek, az ügyész pedig súlyosbításért, kivéve a Miskolczi, Buza és Gyöngyösi vonatkozásában kimondott ítéleteket.¹⁸

Az ügyészi beadvány Kusz István számára forróvá változtatta a talajt egy rövid időre, hiszen a legfelsőbb fórumot jelentő Kúria kötél általi halálra módosította a rá kiszabott szabadságvesztést – olvashatjuk a *Magyar Jogász* hasábjain közel másfél

évvel később, 1879. április elején. Viszont mégis megúszta a bitófát, ugyanis az uralkodó kegyelmének köszönhetően végül tizenöt év fegyházbüntetésben részesült. Miskolczi Mihály esetében azonban nem következett be enyhítés, és I. Ferenc József sem változtatott a kúriai döntésen, hiszen a rablógyilkos egyszer már hasonló ügyben eljátszotta ezt az utolsó esélyét.¹⁹

Az immáron jogerősen is halálra ítélt Miskolczi Mihály ekkor már nem a hírhedt szegedi várbörtön lakója volt, hiszen a megáradt Tisza nem sokkal korábban, 1879. március 12-én romba döntötte a várost. Így jó ideig nemhogy kivégzések, de jóval egyszerűbb ügymenetek lebonyolítására sem lett volna lehetőség a folyó által elöntött településen. Azonban az 1879. évi V. törvénycikk megoldotta a problémát, amelynek 1. paragrafusa szerint „Az igazságügyminister felhatalmaztatik, hogy a szegedi kir. törvényszék területére nézve, az igazságszolgáltatás tekintetében, az árvíz folytán szükséges rendkívüli intézkedéseket rendeleti uton megtehesse”.²⁰ Miskolczyt átszállították tehát szülővárosába, a közeli Makóra, ahol a helyi fogház rabjaként várta sorsa beteljesülését.

Csanád vármegye székhelyén meg is kezdődött az ítélet-végrehajtás előkészítése. Igaz, a sajtó nem mindig helyes információkat közölt erről: a Budapesten szerkesztett *Ellenőr* április 7-én, hétfőn megjelent esti kiadásában például azt írják, hogy Kozarek Ferenc állami hóhér előző nap (tehát vasárnap) a reggeli vonattal Makóra utazott. Ez eddig minden bizonnyal igaz, azonban a hír folytatása már kevésbé: „... hogy a szegedi vésznapok alatt gyújtogatáson rajtakapott 35 éves Miskolczy Jánost – kit a rögtönítélő bíróság kötéltre ítélt – kivégezze”.²¹ Nem találtunk adatot arra nézve, hogy elmarasztaltak-e egy harmincöt éves, János keresztnévű személyt Szegeden az árvíz idején szándékos tűzokozásért, az viszont bizonyos, hogy nem az ötvenhárom esztendőes Miskolczi Mihályt. A téves hírt másnap publikálta a tekintélyes bécsi lap, a *Morgen-Post* is.²² (Megjegyzendő, hogy az *Ellenőr* három nappal későbbi tudósításában elismerte és korrigálta a tévedését.)²³ Április 8-án a szegedi királyi ügyészség levelet küldött Makónak, amelyben kéri, hogy a település – szabály szerint – tíz „bizalmi” férfit küldjön ki a rablógyilkos kivégzésére tanúként.²⁴ A *Szegedi Híradó* április 9-i száma röviden megírta, hogy „Miskolczy Mihály, a szegedi törvényszék által sokszoros rablásért és rablógyilkosságért halálra ítélt gonosztevő, kinek halálítéletét a felsőbb bíróságok is helybenhagyták s a kinek számára király ő fölsége nem adott kegyelmet – holnap reggel fog Makón kivégeztetni. Az ítélet kötél általi halálra szól s azt Kozarek, a budapesti hóhér, hajtja végre.”²⁵

A halálos ítélet végrehajtásáról az országos sajtó is többnyire beszámolt, igaz, még nem a leginkább az 1880-as évektől tapasztalható, döbbenetes részletes helyszíni tudósítás, csupán szűkszavú hír formájában: „Makón tegnap végezte ki Kozarek budapesti hóhér Miskolczy Mihályt, kit a szegedi törvényszék sokszoros rablásért és gyilkolásért ítélt halálra” – olvashatjuk a *Fővárosi Lapokban*, a „Vidéki

hírek” rovat utolsó tételeként.²⁶ Szinte szó szerint ugyanezt tartalmazza a *Magyar Jogász*,²⁷ illetve hasonló rövidséggel szól az eseményről a *Politikai Ujdonságok*²⁸ vagy a *Képes Néplap* és *Politikai Hiradó* is.²⁹

2. kép: A kivégzés helyszíne: az 1817-re elkészült, hatvan rab befogadására tervezett makói fogház, amelyet az 1960-as években társasházzá alakítottak. A bejárat felett még olvasható az átadás évszáma – lásd jobb alsó sarokban kinagyítva³⁰ (a szerző felvételei, 2026. január 23.)

Néhány lap, például a *Pesti Napló* kivételt jelent, amely vázlatosan összegzi az előzményeket, valamint néhány apróbb momentumot is megtudhatunk a kivégzés lefolyásáról. Eszerint a „megrögzött javithatlan gonosztevő” Miskolczit a szegedi királyi törvényszék a hódmezővásárhelyi tanyán elkövetett rablásért és különös kegyetlenséggel végrehajtott kettős gyilkosságért halálra ítélte; a döntést a felsőbb bíróságok helyben hagyták, a király pedig szabad utat engedett az igazságszolgáltatásnak. A halálos ítéletet 1879. április 9-én (szerdán), reggel hét órakor hajtották végre a szegedi törvényszék makói „főkbörtön-udvarában” Kozarek és segédei. Az elítélt látszólagos nyugalommal lépett a törvényszék elé, ahol ismertették előtte még egyszer a jogerős határozatot. Miskolczy megköszönte a felolvasást, azután bátran lépett a bitófa alá, ahol még néhány búcsúszó elmondására kapott időt. Ezután megszorult a nyakán a budapesti hóhér kötele, aki „gyorsan végrehajtotta rajta műtétjét”.³¹ Ugyanezt a tudósítást átvette *A Hon* is.³² Az ötvenhárom esztendősen kivégzett Miskolczy Mihály testét, mint az a halotti anyakönyvében olvasható, mindenféle szertartás nélkül hantolták el poroszlók a makói temetőben.³³

A SZEGHALMI POSTALEGÉNY GYILKOSA

1884. december 29-én a szeghalmi református egyház halotti anyakönyvébe három bejegyzés került: Pap Bálint földműves Sándor nevű, négy hónapos kislány, aki bélhurutban hunyt el; Dienes Erzsébet cseléd törvénytelen gyermeke, a nyolc hónapos Lajos – ő „görvélykórban” (vagyis tuberkulózisban) szenvedett; valamint a harmincnégy esztendő, nős postalegény, Patai János. Tanulmányunk szempontjából utóbbi személy a fontos, hiszen halálát a dokumentum szerint az okozta, hogy „rabló-gyilkos által meglövetett”.³⁴

A környék egyik vezető orgánuma, a Békéscsabán megjelenő *Békésmegyei Közöny* 1885. január 15-i száma a következőképpen számolt be a tragikus eseményről: „Mult évi decz. 29-én reggel 6 órakor jelentést tettek a szeghalmi postánál és előjárásnál, hogy a szeghalmi postalegényt Patai Jánost a szeghalmi-ladányi községi uton meggyilkolva s a postát kirabolva találták. A szerencsétlen hozzátartozói szintén értesülvén az esetről, az agyonlőtt hulláját bevitték a községbe, mielőtt a hatósági helyszini szemle megtörténhetett volna.”³⁵ Kovács Mihály helyi szolgabíró a délelőtti folyamán táviratot küldött a vármegye akkori székhelyére, Gyulára, az alispánhoz, amelyben a következőt írta: „Ma reggel hajnalban a szeghalmi posta kirabolatott póstalegény agyon lövetett nyomozás folyamatban van”.³⁶

A távirat hatására Gyuláról Szeghalomra érkező dr. Bucz Lajos királyi alügyész, illetve Missuray János csendőr főhadnagy megkezdte a nyomozást, amihez a szeghalmi őrs vezetője, Rajczy György adott biztosnak tűnő támpontot: elmondta, hogy azon a környéken egy Szívos³⁷ Lajos nevű illető szokott egy társával lesben vadászni. Ezt az információt alapul véve a főhadnagy felkereste a két említett személyt házkutatás céljából.³⁸

Szívosnál a hatóságok megvizsgálták a férfi kétcsovű fegyverét, amelyről megállapították, hogy nemrég lőttek vele, viszont a házigazda azt állította: utoljára három-négy napja használta. Emellett a tett helyszínén nem maradt egyéb bűnjel egy papírdarabnál, amit egy kalendáriumból szakítottak ki, K betűs helynevet tartalmazott, és a puskához használták fojtás gyanánt. Szívos házában pedig találtak egy olyan kalendáriumot, amelyből éppen az a lap volt kiszakítva. Ekkor Missuray főhadnagy erélyes fellépése megtörte az eleinte makacsul tagadó Szívost, aki bevallotta: ő követte el a rablást, még hozzá egyedül. A napszámosként dolgozó, vagyontalan, addig büntetlen előéletű férfi hét kiskorú gyermek apja volt, s tettét azzal indokolta, hogy népes családját a szerény keresetéből nem tudja eltartani. Azt is elismerte, hogy a gyilkosságot előre megfontolva követte el, a tervét pedig nem közölte senkivel.³⁹ Tetemes összeget, 1200 forintnyi készpénzt vett el a megölt postástól, amelynek nagy része, mintegy 1111 forint azonnal megkerült. Az *Egyetértés*-ben azt is olvashatjuk, hogy Patai lóháton kézbesítette a küldeményeket, mert azon

a vidéken a nagy sár miatt a szekérrel való közlekedés csaknem lehetetlen volt. Szállítmányait a tettes szétszórta, csak a pénzes csomagot vitte magával.⁴⁰ A *Budapesti Hirlap* – még a gyanúsított elfogása előtt, 1884. december 30-án – felháborodva számolt be a rablógyilkosságról: „Megdöbbentő esetről értesít gyomai levelezőnk, egy postarablásról, melynél a tettesek a kocsist agyonlőtték s elmenekültek. Maholnap Magyarország közbátorság tekintetében egy lapra kerül az Abruzzok vidékénél vagy Arkanzasszal.” Az újság megemlíti, hogy a meglőtt kocsis több gyermek apja volt (ez nem igaz, mint később látni fogjuk).⁴¹

3. kép: A szeghalmi csendőroros volt épülete, ahová az elfogott Szívos Lajost bekísérték (a szerző felvétele, 2026. február 4.)

A gyulai illetékességű *Békés* hetilap 1885. január 4-én megjelent száma megírta, hogy miután Szívos bevallotta tettét, és a szeghalmi csendőrorosról hazakísérték, „neje előadta a dunyhába rejtett pénzcsonagot, melynek 1121 frt tartalma volt. volt. A rablott pénz megvolt utolsó krajczárig”. A férfi pedig a szénaboglyából húzott elő egy másik, szintén a postástól elvett értéket, egy Petőfi verseit tartalmazó, díszkiadású kötetet. Emellett több más részletet is megtudhatunk a cikkből, például a bűncselekmény pontos helyszínét és az elkövetés módját: a rablógyilkosság a korábban már említett, Körösladány felé vezető úton, „a községtől mintegy 3000 lépésnyire, a farkasfoki hid mellett” történt.⁴² Régi térképeket összevetve a mai térképészeti adatokkal, pontosan meghatározható, hol halt meg Patai János: a Szeghalomtól délnyugatra lévő, egykor Farkasfoknak nevezett külterületi résznél

már 1885-ben is két híd vezetett keresztül a csatornán: egy közúti, illetve attól dél-délkeletre egy vasúti.⁴³ A gyilkosság az előbbinél történt: a közúti híd akkoriban még nem modern anyagokból készült szerkezet volt, hanem egyszerű faalkotmány, amin nem feltétlenül lehetett nagyobb állatokat gond nélkül keresztülhajtani.

4. kép: A rablógyilkosság helyszíne Szeghalom határában, az egykori farkasfoki híd – a vasbeton szerkezet ma a 47-es számú közút része (a szerző felvétele, 2026. február 4.)

Ez lett a postás veszte is, aki lóháton érkezett szállítmányával, viszont az állat felhorkanva visszahőkölt, így Patai János kénytelen volt leszállni róla, hogy a megrettent jószágot a hídra felvezesse. A lesben álló Szívós ezt a pillanatot használta ki, és hátulról rálőtt a gyanútlan férfira. A boncolás később kiderítette, hogy a golyó a kilencedik és a tizedik borda között hatolt be, és a szívbe fúródva szinte azonnal alatt megölte az áldozatot. A gyilkos ezután béklyót vetett a ló lábára, kiürítette a postaszállítmányt, majd a számára értéktelen leveleket szétszórva távozott a helyszínről.⁴⁴ Az eset után Kovács Mihály szeghalmi szolgabíró azonnal táviratot küldött a vármegyeszékhelyre az alispánnak: „Ma reggel hajnalban a szeghalmi posta kiraboltatott póstalegény agyon lövetett nyomozás folyamatban van”.⁴⁵ A gyanúsított elfogásáról Kovács az év utolsó napján ismét táviratozott az alispánnak,⁴⁶ emellett meg kell említenünk, hogy mindkét táviratához mellékelte egy-egy terjedelmesebb levelet is, amelyekben bővebben beszámolt a nyomozás aktuális állásáról. Az első, december 29-i levélben az elkövető még ismeretlen volt, de azt – többek között – megtudhatjuk a dokumentumból, hogy egy Kapusi Sándor nevű „csürhész”

fedezte fel a bűncselekményt, aki reggel hat órakor éppen a disznókat hajtotta a községbe. A levél megemlíti, hogy a lovon lévő börténások megvoltak, ám a tartalmuk nagy része, illetve 1020 forint készpénz eltűnt.⁴⁷ A második, december 31-én keltezett levélben már 1100 forintot meghaladó összegről beszél, amelyet az őrizetbe vett Szívosnál megtaláltak, emellett külön méltatja a Szeghalomra küldött csendőr főhadnagy, Misuray [sic!] János szerepét a nyomozás sikerességében.⁴⁸ (A Békés Vármegyei Levéltárban találtunk még egy 1885 januárjában keltezett, többoldalas, Fábry Sándor másodaljegyző – később békési al-, majd főispán – által készített összefoglalót az ügyről,⁴⁹ valamint a vármegye törvényhatósági bizottsága is említést tett a rablógyilkosságról 1885 eleji ülésén, mikor az elkövető már a „békés-gyulai kir. törvényszék fogházában várja ítéletét.”⁵⁰)

Szívos tettének indoklásáról a korábbi tudósítások már szóltak, a Békés említett lapszámából viszont azt is megtudhatjuk, hogy a férfit nem csupán az állandó nélkülözés zavarta, hanem az is, hogy felesége és apósa állandó szemrehányásokkal illette emiatt. Az újság ezenkívül közli: a gyilkost a szeghalmi börtönben őrzik, de hamarosan átszállítják Gyulára, ahol a királyi ügyészség néhány héten belül meg fogja ellene tenni indítványát. Olvashatjuk továbbá a lapban, hogy Szeghalmon a büntett „nagy izgalmat keltett”, de a kedélyek a tettes elfogása óta lecsillapodtak. Szívosot egyébként az orgánum szerint mindenki sajnálta a településen, mert nemcsak büntetlen előéletű, hanem – mondhatni – kedvelt ember is volt, és „ha a leirt véletlen nem, úgy egyéniségében rejlő gyanus körülmények bizonyára soha sem vezettek volna nyomára.”⁵¹

A Szívosok viszonylag kiterjedt famíliának számítottak Szeghalmon, nemritkán találkozunk ezzel a vezetéknevvel a helyi református egyház anyakönyveiben. Az 1884 végén emberölésre vetemedő Lajos 1837. február 20-án született Szívos András és Peres Erzsébet gyermekeként, öt nappal később keresztelték meg a településen.⁵² Huszonegy éves földművesként 1858. november 10-én megnősült: feleségül vette – az anyakönyvi bejegyzésnél a leány életkorából négy hónapot jóindulatúan elcsaló lelkésznek köszönhetően⁵³ – a papíron tizennyolc esztendőös Zsuzsannát (Susánnát), Varga János földműves leányát. Már akkor sem nem túl fényes egzisztenciális helyzetére utal, hogy lakóhelyeként nem Szeghalom van feltüntetve a megfelelő rubrikában, hanem Bangókert.⁵⁴ (Ez a korabeli térképek szerint a település belterületétől – déli irányban – elég távol, már majdnem Vésztő közigazgatási területének határán, a Sebes-Körös holtága mellett feküdt. A mindössze néhány kisebb lakóházból és viszonylag sok apró parcellából álló – részben ma is létező – majorságban feltehetően nem Szeghalom módosabb polgárai éltek a XIX. század második felében.⁵⁵) A házaspárnak, mint a sajtóhírek is említik, hét gyermeket kellett eltartania a bűncselekmény idején. Szerény anyagi helyzetük stagnálására következtethetünk abból, hogy mikor Sándor fiuk 1874. április 27-én meglátta a napvilágot, az ekkor

már népes család még mindig Bangókerthben élt,⁵⁶ sőt utolsó gyermekük, az édes-apa keresztnévét kapó fiú születésekor még messzebb kerültek Szeghalomtól: „Fási pusztá” szerepel a lakóhely megjelöléseként.⁵⁷ (A terület döntő hányada akkoriban már Körösladányhoz tartozott.⁵⁸) Az említett két fiú kereszteleési anyakönyveiből az is kiderül, honnan volt puskája a családfőnek: Szívos Lajos foglalkozásaként csősz szerepel mindkét bejegyzésben, tehát legutoljára 1876-ban. Hogy a gyilkosságig eltelt nyolc évben ez a megbízatása megszűnt-e, arra nézve nem találtunk forrást.

Az áldozat, Patai János 1850 karácsonyán, december 25-én született Szeghalmon, Patai Bálint és Bede Julianna gyermekeként.⁵⁹ A fiatalember közel huszonkét esztendősen feleségül vette a szintén református vallású – és szintén földműves családból származó – Kenderesi Zsuzsannát (szintén Susánna alakban említve a dokumentumban), aki tizennyolc évesen járult az oltár elé.⁶⁰ Patai – ellentétben későbbi gyilkosával – kevésbé panaszkodhatott arra, hogy sok éhes szájat kell ott-hon etetnie: az anyakönyvek szerint a házasságot nem kísérte gyermekáldás.

5. kép: A gyulai vármegyeháza – ma: városháza – főhomlokzata, ahol Szívos Lajost első fokon halálra ítélték (a szerző felvétele, 2026. február 4.)

Szívos Lajost nem sokkal őrizetbe vétele után, 1885. január 8-án átszállították a gyulai vármegyeháza udvarán lévő börtönbe. Bár fénykép – tudomásunk szerint – nem készült róla életében, sok apró részlet megtudhatunk fogolytörzskönyvéből, ami a személyleírást illeti: százhatvankilenc centiméter magas volt, erős testalkatú, hosszúkás arcú, magas homlokú, kék szemű, őszülő, barna szemöldökű, hiányos

fogsorú, rendes orrú, sárga (vagyis szőkés) bajuszú férfi. Különös ismertetőjele „sérvülés” (tehát sérv). Idegen nyelvet nem beszél, nem részesült magasabb iskolai oktatásban, de írni-olvasni és számolni tud; református vallású, vagyontalan, foglalkozása napszámos; a szülei már nem élnek, nős, hét gyermek apja. Korábban büntetve „állítólag nem volt”. Egészségi állapota jó, örökletes betegségben nem szenved, elmebetegségre nem hajlamos.⁶¹

Az 1885. március 12-én megtartott elsőfokú tárgyalásról a *Békes* hetilapban olvashatunk részletes tudósítást, amely az újság szerint „évtized óta nem tapasztalt rendkívüli érdeklődés mellett folyt le” a gyulai vármegyei házában, az alispán emiatt átengedte a nagy dísztermet a törvényszék számára. A helyiség zsúfolásig megtelt, a „karzatot szintén diszes hölgyközönség népesítette be, mely lankadatlan figyelemmel kísérte a különben is eléggé szenzációs bűnper lebonyolítását”. A törvényszék elnöke Huszka Mihály volt, rajta kívül Kirileszku Gyula előadó bíró és Urbán Adolf szavazó bíró ült a legfelső pulpituson. A jegyzői feladatokat Zöldy Géza látta el, a vádat Cziffra Imre királyi ügyész képviselte, a két hivatalból kirendelt védőügyvéd pedig Hajóssy Ottó és Hoffmann Mihály volt – utóbbi Szívós Lajosné Varga Zsuzsanna érdekében, akit orgazdasággal vádoltak meg. A tárgyalást reggel kilenc óra után nyitotta meg az elnök, ekkor bevezették Szívós Lajost két fegyveres őrkíséretében, aki „első pillanatra határozottan megnyerő benyomást kelt. Magas, vézna alak, szőke arcszínrel, szelíd tekintettel, magatartása nyugodt és fásult, csak olykor-olykor rángatózik idegesen, s ekkor törülgeti szemeit”. Mellette ült a vádlottak padján neje, Varga Zsuzsanna, aki „42 éves, 7 évvel fiatalabb férjénél [sic! – valószínűleg negyvennégy esztendő volt, tehát csak négy évvel volt fiatalabb férjénél, mint korábban említettük], de ennyivel idősebbnek látszik, a három hónapi szenvedés és korábbi bánatok nagyon megtörték”. A lap megemlíti, hogy a „szerencsétlen házaspárnak” hét kiskorú gyermeke van, ezek közül a tizenkét éves Mihály szintén jelen volt tanúként a tárgyaláson.⁶²

A végtárgyalás bevezetéseként az előadó bíró és a jegyző felváltva felolvasták a királyi törvényszék vád alá helyezési határozatát, a nyomozási, a boncolási, a fegyvervizsgálati jegyzőkönyveket, a csendőri hivatalos jelentéseket, a letartóztatási határozatot, amelyek alapján az események rekonstruálhatók voltak. Eszerint 1884. december 29-én a kora reggeli órákban Szeghalomról Körösladányba vezető úton, a farkasfoki hídnál Patai János postaszállítót halva találták. A hulla mintegy három-négy ölnyire feküdt a hídtól, mellette néhány lépésnyire a lova, amelynek két első lábán kötőfék volt. A holttestet Kapusi János és Somogyi János kondások vették észre, és azonnal értesítették a hozzátartozóknak, akik a testet kocsin beszállították a községbe. A jelen lévő Patai Bálintnak egy a híd és a holttest között heverő naptárból kiszakított papírdarab tűnt fel, amelynek perzselt széleiről arra következtetett, hogy az áldozatot lelőtték. A postaszállítmányt a tettes két csomag hiányával a tettes

magával vitte, a hiány amint azt Nagy János szeghalmi postamester kiderítette – készpénzben 1111 forintot tett ki. Ezenkívül hiányoztak a kézbesítendő levelek is. Ezután ismertették a korábban már említett részleteket: hogyan terelődött a gyanú Szívosra, hogyan találták meg nála a naptárt, amiből a fojtásnak használt papírt kitépte, hogyan állapították meg, hogy kétcsövű fegyveréből egy lövést a közelmúltban leadott stb. Emellett megemlítették, hogy Szívos letartóztatása alkalmával gyorsan eldobott egy üres töltényt, amire nem tudott magyarázatot adni, illetve kiemelték Missuray János csendőr főhadnagy „tapintatos fellépését”, aminek köszönhetően végül a vádlott beismerő vallomást tett. Felesége azért ült a vádlottak padján, mert – mint a sajtótudósításokból előzőleg említettük – ő vette elő a pénzt tartalmazó csomagot, és adta át a csendőröknek, tehát tudott férje tetteről.⁶³

Ahogy az orgánumból kiderül, a tárgyalás „nem volt hijján a megható, mondhatni tragikus momentumoknak”. Nagy részvétet keltett például Patai János özvegyének vallomása, az orgazdasággal vádolt Szívosné meghallgatása, majd különösen a gyermeké, aki „egészen meg volt zavarodva a fényes terem és nagyszámu hallgatóság láttára, egy hangja sem volt az elnöklő bíró kérdéseire az egyetlen »nem« szócskán kívül, amelylyel jelezte, hogy édesapja ellen nem akar vallani”. Szívos Lajos fásultan, nyugodtan viselte magát mindvégig, többnyire mereven, lesütött szemekkel nézett maga elé. Meghallgatása alkalmával „teljes biztonság-gal csak nem kimért szavakkal adta feleleteit”, bármilyen keresztkérdést is tettek fel neki, nem keveredett ellentmondásba. Tette indokaként most is azt hozta fel, mint korábban: napszámosként nem volt elég keresete, emiatt apósa és felesége is több ízben korholta. Majd elmondta, hogy a rablás nem hirtelen ötlet volt, hanem hetekig tervezte. Délután, miután az összes tanút meghallgatták, a jelen nem lévők vallomásait pedig felolvasták, az ügyész megtartotta vádbeszédjét, amelynek végén kérte Szívos Lajost bűnösnek kimondani a Btk. 278. §-ban megállapított gyilkosság és a 344. §-ban megállapított rablás büntetében. Az elsőrendű vádlottra nézve ezért kötél általi halált indítványozott, viszont a másodrendű vádlott Szívos Lajosnéval szemben a vádat véglegesen elejtette. Hajóssy védőügyvédnek nem volt egyszerű dolga: enyhítő körülményként igyekezett ecsetelni a rablógyilkos sanyarú sorsát ifjúságától kezdve egészen a büntett napjáig, amely „a megpróbáltatásoknak, a szegénységnek, sőt nyomornak iskolája” volt. Kitért Szívos hiányos nevelésére, és még azt is megpróbálta bizonyítani, hogy védenca a bűncselekmény elkövetésekor nem volt beszámítható állapotban. Előadása közben mind Szívos, mind a felesége és fia is hangosan sírt, ami „igazán megható látvány” volt.⁶⁴

A bíróság délután négy órakor visszavonult, és másfél órai tanácskozás után Huszka Mihály kihirdette a döntést: Szívos Lajost kötél általi halálra ítélték, Szívos Lajosné Varga Zsuzsannát pedig felmentették. Mindezt a hallgatóság visszafojtott lélegzettel hallgatta végig, akárcsak Szívos, akinek egyetlen arcizma sem rándult

meg közben. Mikor az elnök megkérdezte tőle, hogy megértette-e az ítéletet, és akar-e fellebbezni, csak annyit felelt: „én nem tudom, hogy mit kell ilyenkor mondani”. Hajóssy védőügyvéd végül bejelentette a fellebbezést, és a tárgyalás délután háromnegyed hatkor véget ért.⁶⁵

A halálos ítéletet később a Királyi Tábla, majd 1885. június 16-án – 3829. sz. határozatával – a Kúria is jóváhagyta.⁶⁶ Miután pedig az uralkodó szabad folyást engedett az igazságszolgáltatásnak, 1885. szeptember 11-én, reggel hét órakor Nogáll László bíró felolvasta a jogerős ítéletet Szívos Lajos előtt a gyulai törvényszék zsúfolásig megtelt tárgyalótermében. A férfi nyugalommal hallgatta végig a Kúria döntését, az arca csak akkor árult el némi felindulást, amikor hallotta, hogy a király sem kegyelmezett meg neki. A kihirdetés után a rabot a törvényszéki fogház imatermébe vezették, ahol utolsó óráit töltötte Papp Mihály református lelkész társaságában, aki csak rövid időre hagyta magára, folyamatosan próbálta vigasztalni. Szívos láthatóan beletörődött sorsába: „A földi élettel – ugymond – leszámoltam. Csak istentől várok kegyelmet, csak az fáj, hogy halálom szégyent borít családomra.” Folyamatosan imádkozott, a zsoltáros- és imakönyvet egy percre sem tette le. Szeretett volna elbúcsúzni feleségétől és gyerekeitől, és ezt az ügyészség el is intézte volna, azonban a kétségbeesett asszony nem akart vele találkozni, mondván: „Én meghalnék ott vele együtt !” Mindez Szívist nagyon elszomorította, de némi megnyugvást jelenthetett a számára, hogy a szeghalmi előjáróság három tagja meglátogatta, és ők a kérésére ígéretet tettek arra, hogy gondoskodnak kiskorú gyermekeiről. Közben a védőügyvéd, Hajóssy Ottó tett egy utolsó kísérletet: kegyelemért táviratozott az uralkodóhoz, ám hiába.⁶⁷ Érzékletesen fogalmaz a Békés tudósítása: „Valóban szívig megható látvány volt a szerencsétlen elítélt végóráinak tanúja lehetni. Ama megnyugvás, példátlan türelem s keresztyéni megadás, melylyel nehéz sorsát fogadta s mely az utolsó 24 óra alatt soha egy pillanatnyira nem hagyta el, könyekig megindította és bámulatra ragadta egész környezetét. Ha önmaga nem vallotta volna be, ha kétségtelenül rá nem bizonyul, hogy ő volt a postás gyilkosa, az utolsó órákban látva őt, senki sem hihetné el róla. [...] Már előzőleg a börtönben is kedvencz foglalkozása volt az ima, s néhány könnyörgés mely sorsára vonatkozott úgy látszik nagyon megkapó hatással volt rá, mert ezeket sokszor ismételte nagy folyékony-sággal és a lehető legjobb hangsúlyozással. A hallgatónak éreznie kellett, hogy a gyönyörű imák azok, és kizárólag ezek azok, melyekből erejét és nyugalmat meríti. Sokat beszélt multjáról és zaklatott életéről. Erősen tiltakozott az ellen, hogy lelkét »ezen az egyen kívül« bármi, ha csak legkisebb büntény is terhelné.”⁶⁸

6. kép: A vármegyeháza hátulsó, „kis udvara”, ahol Szívos kivégzése történt
(a szerző felvétele, 2026. február 4.)

A kivégzésre másnap, szeptember 12-én, reggel hét órakor került sor a megyeháza hátulsó, ún. kis udvarán. Komor, felhős idő volt, a szomorú ceremóniát mintegy negyven ember nézte végig, az utcán pedig hatalmas tömeg tolongott. Az elítéltet a folyamatosan vigasztaló lelkész és Hajóssy ügyvéd kísérte a vesztőhelyre, ahol Kozarek Ferenc állami ítélet-végrehajtó várakozott a segédeivel. Szívos Lajos szilárd léptekkel tette meg a negyvenlépcsényi utat, s az arca láthatóan megrándult, mikor a cölöpre pillantott, de aztán katonás mozdulatlansággal hallgatta az ítélet Nogáll László bíró általi, reszkető szavakkal történő felolvasását. „Az elítélt arcán nem ül dacz, hanem megnevezhetlen bánat, de oly nyugalommal párosulva, mely nem egy bűnös, hanem inkább mártyr benyomását teszi a mélyen megrendült néző közönségre” – írja a *Békés* jelen lévő zsrnalisztája. Az elítéltet ekkor átvette Cziffra Imre királyi ügyész, aki a „tegye kötelességét” formulával utasította Kozareket a végrehajtás megkezdésére. Mielőtt az a segédeivel hozzáért volna, a rab Papp Mihály lelkésszel közösen mondott egy utolsó, könyörgő imát, „mely alatt alig marad szem szárazon, az elítélt szemeiben nincsen már könny, csak valami tulvilági fény”. „Isten áldja meg mindnyájukat” – mondta Szívos, mikor a hóhér átvette, majd: „Istenem, Istenem, miért hagytál el engemet” – mialatt a pribékek kötözték. Nem kellett kényszeríteni, maga lépett fel a bitófa zsámolyára. „Istenem, Istenem, vedd magadhoz lelkem” – ezek voltak az utolsó, halkán sutogott szavai. A bitóhoz hátulról oda-támasztott létrán álló Kozarek Ferenc „borzalmas ügyességgel végzett”. Hét óra tizenöt perckor vette át elítéltet, és két perc múlva már jelentette is, hogy teljesítette kötelességét. Ezután dr. Stiaszny Miksa fogházorvos és dr. Dubányi János többször megvizsgálta a bitón függőt, és hét óra huszonöt perckor konstatálták, hogy a halál

beállott. A tudósítás szerint „a szerencsétlennek arczszíne alig változott el, rángások is csekély mértékben voltak rajta észlelhetők”. Tíz perc múlva a lelkész imát mondott, majd a kivezényelt katonaságot is imára vezényelték – „s ezzel a tragikus aktus be van fejezve”. A hullát kivételesen hatvan percig hagyták a bitón, mert a rab fogsága utolsó hónapjaiban nyakfájásra panaszkodott, így sokáig kérdéses volt, hogy egyáltalán végre tudják-e rajta hajtani a halálos ítéletet.⁶⁹

Dél előtt a testet a megyei kórházba szállították, és felboncolták. Az orvosok ekkor egyrészt felfedezték egy kihordott mellhártyagyulladás nyomait, másfelől jegyzőkönyvbe vettek egy „rendkívül érdekes és megdöbbenő” körülményt is: a kivégzett ember „agyhártyái az agyhoz odanőve és a Pachion-féle mirigyek erősen kifejlődve vannak” – mindez pedig a szakértők szerint elmebetegségre enged következtetni.⁷⁰ Amennyiben a boncolás során tett megállapítások helytállóak, úgy felmerül annak lehetősége, hogy az elsőfokú tárgyaláson a védőügyvédnek igaza volt, és Szívos Lajos beszámítási képessége korlátozott lehetett. Ez esetben a halálbüntetés kiszabásának jogszerűsége – a Csemegi-kódex rendelkezéseinek fényében – legalábbis kérdésessé válik.⁷¹ A kivégzett férfi maradványait a boncolás után a helyi temetőben Papp Mihály lelkész vezetésével elhantolták.⁷²

A szeghalmi postás életének kioltója a törzskönyvi nyilvántartás utolsó, „Megjegyzések” rubrikájában írtak szerint kettőszáznegyvenhat napot töltött a gyulai törvényszéki fogház falai között, élelmezése pedig ez idő alatt összesen hatvanhárom forint kilencvenhat krajcárba került. Mint említettük, Varga Zsuzsannának nem volt kellő lelki ereje, hogy a siralomházban szeptember 11-én meglátogassa gyermekei apját, és elbúcsúzzon tőle. A kivégzett fogolytörzskönyvére ragasztott cédula alapján azonban összeszedte magát, és három hét múlva, október 5-én megjelent a börtönben: az aprócska átvételi elismervény tanúsága szerint odaadták neki a férje maradék holmiját: egy sapkát, egy mellényt, egy kabátot, egy szűrt, egy nadrágot, három törülközőkendőt, valamint több más ruhadarabot. A feleség helyett egy „Szikszai” nevű egyén volt a hivatalos átvevő. A hét gyermekével egyedül maradt, negyvennégy esztendő özvegyasszony pedig két keresztet rajzolt a saját neve mellé.⁷³

ÖSSZEGZÉS

Tanulmányunkban két súlyos bűncselekményt mutattunk be: egy kettős emberölést a hódmezővásárhelyi tanyavilágban, valamint egy esetet Szeghalom határából, amelynek során a helyi postai kézbesítő életét oltották ki. Közös szál, hogy mindkét alkalommal rablógyilkosság történt. Nagyrészt egykori sajtótermékekre, ezenkívül az egyházi anyakönyvekre, régi térképekre, valamint egyéb levéltári forrásokra támaszkodtunk munkánk során, amelynek célja a tragikus események lefolyásának

ismertetésén, az áldozatok bemutatásán és az elkövetők későbbi sorsának figyelemmel kísérésén túl az is volt, hogy némi bepillantást nyerjen az olvasó a korabeli újságok jellegzetes – és a maitól több szemponttól igencsak eltérő – tudósítói stílusába, hírszerkesztési gyakorlatába.

A kutatást a Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ (IKIKK) Humán és Társadalomtudományi Klasztere támogatta. A szerző a „Halálbüntetés a dualista Magyarországon – a korabeli sajtó tükrében” kutatócsoport tagja.

The research was supported by the Humanities and Social Sciences Cluster of the Centre of Excellence for Interdisciplinary Research, Development and Innovation of the University of Szeged. The author is a member of „The death penalty in dualist Hungary – in the light of the contemporary press” research group.

JEGYZETEK

- 1 Hód-Mező-Vásárhely, VII. évf. (1877) 23. sz. 3.
- 2 Hód-Mező-Vásárhely, VII. évf. (1877) 25. sz. 3.
- 3 Szegedi Híradó, XIX. évf. (1877) 69. sz. 3.
- 4 Szegedi Híradó, XIX. évf. (1877) 73. sz. 3.
- 5 A református egyház keresztelési anyakönyvei, Makó, Belvárosi Egyházközség, 1826. év, 197. sz. bejegyzés (elérhető: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MG93-KP?cat=koha%3A163733&i=462&lang=hu&cc=1858355>, letöltés: 2026. január 20.)
- 6 A református egyház házassági anyakönyvei, Makó, Belvárosi Egyházközség, 1847. március 1-jei bejegyzés (elérhető: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C33D-XQK2-H?cat=koha%3A163733&i=129&lang=hu>, letöltés: 2026. január 20.)
- 7 A református egyház halotti anyakönyvei, Makó-Újváros, 1879. év, 293. bejegyzés (elérhető: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C33H-8QLW-K?cat=koha%3A163749&i=345&lang=hu>, letöltés: 2026. január 15.)
- 8 Ellenőr, IX. évf. (1877) 557. sz. (esti kiadás) 4.
- 9 Pesti Napló, XXX. évf. (1879) 88. sz. (esti kiadás) 2.
- 10 https://birosag.hu/sites/default/files/2018-10/850x2000mm_birosagtortenet_szeged02.pdf (letöltés: 2026. január 30.)
- 11 Szegedi Híradó, XIX. évf. (1877) 153. sz. 4., Hód-Mező-Vásárhely, VIII. évf. (1878) 1. sz. 2–3.
- 12 A Szegedi Híradó tévesen „Miskolci” alakban említi az elsőrendű vádlott vezetéknévét (a szerző megj.).
- 13 Egyes orgánumok „Kuszi” alakban említik a nevet (a szerző megj.).
- 14 Szegedi Híradó, XIX. évf. (1877) 153. sz. 4.
- 15 A római katolikus egyház halotti anyakönyvei, Hódmezővásárhely, 1879. év, 156. és 157. sz. bejegyzés (elérhető: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-CSVC-3144?cat=koha%3A442585&i=342&lang=hu>, letöltés: 2026. január 8.)
- 16 Uo.

- 17 Jellemző a korszak sajtótermékeinek felületességére, hogy több lap csak a bűncselekményt közvetlenül elkövető, tehát a három legsúlyosabb ítéletet kapó személyt említi (vagy kizárólag Miskolczi Mihályt), de gyakran azt is pontatlanul. A fővárosi Nemzeti Hírlap például megírja, hogy Miskolczit halálra ítélték, míg társát, Buza Jánost húszévi börtönre (Nemzeti Hírlap, III. évf. [1877] 357. sz. 6.) – miközben az újság által nem is említett Kusz István kapta a húszéves börtönbüntetést.
- 18 Szegedi Híradó, XIX. évf. (1877) 153. sz. 4.
- 19 Magyar Jogász, IV. évf. (1879) 76. sz. 3
- 20 1879. évi V. törvénycikk a szegedi kir. törvényszék területére nézve, az árvíz folytán szükséges igazságszolgáltatási rendkívüli intézkedésekről (<https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=87900005.TV&targetdate=&printTitle=1879.+évi+V.+törvénycikk&referer=1000ev>, letöltés: 2026. január 15.)
- 21 Ellenőr, XI. évf. (1879) 175. sz. (esti kiadás) 3.
- 22 „(Blutige Arbeit.) Scharfrichter Kozarek wurde Experten, den Auftrag erhielten, nach erfolgter Schlußbesprechung telegraphisch nach Mako berufen. Wie man mittheilt, soll er die Mission haben, den 35 jährigen Landmann, Johann Miskolczi, welcher währendder Szegediner »Katastrophe« als Brandstifter ertappt wurde und der das Statarial-Gericht zum Tode doch von Strang verurtheilt worden ist, hinzurichten.” Magyarul: „(Véres munka.) Kozarek hóhért táviratilag Makóra rendelték. Mint jelentik, az a feladata, hogy kivégezze a 35 éves földművest, Miskolczi Jánost, akit a szegedi „katasztrófa” idején gyűjtogatóként értek tetten, és akit a statáriális bíróság kötél általi halálra ítélt.” (Morgen-Post, XXIX. évf. [1879] 97. sz. 3.)
- 23 Ellenőr, XI. évf. (1879) 181. sz. 2.
- 24 A dokumentum már nincs meg, de érkezetésének időpontja és tartalmának rövid ismertetése a városi iktatókönyvben megtalálható: Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád-Csanád Vármegyei Levéltár Makói Levéltára (a továbbiakban: MNL CSML ML) V.72.c. 2022/1879.
- 25 Szegedi Híradó, XXI. évf. (1879) 43. sz. 3. (Megjegyzendő, hogy a korszakban a lassúbb információáramlás miatt – kivéve néhány igényesebb, esti kiadással is rendelkező orgánumot – a legtöbb esetben egynapos csúszással kell értelmezni az aktuális időpontokat: a „tegnap” a legtöbbször tegnapelőttöt, a „ma” tegnapot, a „holnap” pedig az adott napot jelentette. Ez nem volt másképp a Szegedi Híradó esetében sem: mikor az említett „holnap” kivégzésről szóló híradást április 9-én olvashatta a nagyközönség, Miskolczi Mihály már halott volt.
- 26 Fővárosi Lapok, XVI. évf. (1879) 84. sz. 4.
- 27 Magyar Jogász, IV. évf. (1879) 84. sz. 2.
- 28 Politikai Ujdonságok, XXV. évf. (1879) 16. sz. 10.
- 29 Képes Néplap és Politikai Híradó, VII. évf. (1879) 16. sz. 6.
- 30 Halmágyi Pál: A 150 éves tanácsháza építéstörténete. In: Tóth Ferenc (szerk.): Giba Antal emlékülés. A Makói Múzeum Füzetek 59. Makó, 1988. 11–24. 13.; SZIRBIK Miklós: Makó városának leírása. In: Tóth Ferenc (szerk.): A Makói Múzeum Füzetek 22. Makó, 1979. 22.; a makói megyeháza első verzióját is megalkotó Vertics József nevéhez fűződő fogház 1788-as tervrajza a makói levéltárban megtekinthető (MNL CSML ML XV.12.d. T-1788-1)
- 31 Pesti Napló, XXX. évf. (1879) 88. sz. (esti kiadás) 2.
- 32 A Hon, XVII. évf. (1879) 89. sz. (reggeli kiadás) 3.
- 33 A református egyház halotti anyakönyvei, Makó–Újváros, 1879. év, 293. bejegyzés (elérhető: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C33H-8QLW-K?cat=koha%3A163749&i=345&lang=hu>, letöltés: 2026. január 15.)
- 34 A református egyház halotti anyakönyvei, Szeghalom, 1884. év, 154–156. sz. bejegyzés (elérhető: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C3MJ-J33Y-3?cat=koha%3A167901&i=558&lang=hu>, letöltés: 2026. január 30.)
- 35 Békésmegyei Közlöny, XII. évf. (1885) 5. sz. 2.

- 36 Magyar Nemzeti Levéltár Békés Vármegyei Levéltára (a továbbiakban: MNL BéML), IV.407.b. 9108/884.
- 37 A vezetéknev írása több verzióban létezik a korabeli sajtóorgániumokban (leggyakrabban: Szívós, Szívós, Szivos, Szívós). Mi – függetlenül az adott sajtóterméktől, hacsak nem szó szerinti idézetről van szó – az anyakönyvi bejegyzéseket vesszük alapul, vagyis következetesen a Szívós alakot használjuk, s ennek helyességére utal, hogy a Szeghalmon ma is élő, ilyen nevű polgárok – nagy eséllyel a bűncselekmény elkövetőjének rokonai – szintén ezt az alakot használják.
- 38 Békésmegyei Közlöny, XII. évf. (1885) 5. sz. 2.
- 39 Békés, IV. évf. (1885) 3. sz. 2.
- 40 Nemzet, IV. évf. (1885) 1. sz. (reggeli kiadás) 7., Egyetértés, XIX. évf. (1885) 2. sz. 2.
- 41 Budapesti Hírlap, IV. évf. (1884) 359. sz. 5.
- 42 Békés, IV. évf. (1885) 1. sz. 3.
- 43 Habsburg Birodalom – Kataszteri térképek (XIX. század), elérhető: <https://maps.arcanum.com/hu/map/cadastral/?layers=3%2C4&bbox=2351462.7565153316%2C5942817.117651634%2C2353737.9524353826%2C5943640.010034267> (letöltés: 2026. február 2.)
- 44 Uo.
- 45 MNL BéML IV.407.b. 9108/1884.
- 46 „Rablogyilkosság tettese Szivos Lajos szeghalmi személyében csendőrség által fel fedezettett rablott értékek és tárgyak megtaláltattak. tettes átadatott a bíróságnak” (MNL BéML IV.407.b. 9171/884.)
- 47 MNL BéML IV.407.b. 2692/884.
- 48 MNL BéML IV.407.b. 2713/1884.
- 49 MNL BéML IV.407.b. 37/85.
- 50 MNL BéML IV.402.a. 14. kötet, 37/85.
- 51 Békés, IV. évf. (1885) 1. sz. 3.
- 52 A református egyház kereszteleési anyakönyvei, Szeghalom, 1837. év, február 25-i bejegyzés (elérhető: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MPBF-J?cat=koha%3A167901&i=87&lang=hu&cc=1858355>, letöltés: 2026. január 28.)
- 53 Varga Zsuzsannát 1841. március 6-án keresztelték meg Szeghalmon, és bár az anyakönyv a születési dátumot nem tartalmazza, nehezen elképzelhető, hogy a XIX. század közepén egy gyermeket több hónaposan tartottak keresztvíz alá. (A református egyház kereszteleési anyakönyvei, Szeghalom, 1841. év, 35. sz. bejegyzés [elérhető: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MPBD-1?cat=koha%3A167901&i=113&lang=-hu&cc=1858355>, letöltés: 2026. február 5.])
- 54 A református egyház házassági anyakönyvei, Szeghalom, 1858. év, 21. sz. bejegyzés (elérhető: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C3MJ-VQY7-V?cat=koha%3A167901&i=129&lang=hu>, letöltés: 2026. január 28.)
- 55 Lásd: a Habsburg Birodalom – Kataszteri térképek (XIX. század), elérhető: <https://maps.arcanum.com/hu/map/cadastral/?layers=3%2C4&bbox=2356260.6121228584%2C5938497.829374309%2C2358535.8080429095%2C5939320.721756942>, letöltés: 2026. január 29.)
- 56 A református egyház kereszteleési anyakönyvei, Szeghalom, 1874. év, 100. sz. bejegyzés (elérhető: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-9ZGJ-Z?cat=koha%3A167901&i=25&lang=hu&cc=1858355>, letöltés: 2026. január 29.)
- 57 A református egyház kereszteleési anyakönyvei, Szeghalom, 1876. év, 124. sz. bejegyzés (elérhető: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-9ZL1-Y?cat=koha%3A167901&i=57&lang=hu&cc=1858355>, letöltés: 2026. január 29.)

- 58 Lásd: a Habsburg Birodalom – Kataszteri térképek (XIX. század), elérhető: <https://maps.arcanum.com/hu/map/cadastral/?layers=3%2C4&bbox=2346229.805899218%2C5925804.504379628%2C2364431.373259626%2C5932387.64344069>, letöltés: 2026. február 1.). Ma Fáspuszta néven az 1946-ban önállóvá vált Bélmegyer község része, leginkább a Wenckheim-vadászkastélyról ismeretes (lásd pl.: D. Nagy András – Varga Árpád: *A Wenckheim család Békés megyében a XIX-XX. században*. Nonpareille Plus Kft., Budapest, 2006.)
- 59 A református egyház keresztlési anyakönyvei, Szeghalom, 1850. év, 233. sz. bejegyzés (elérhető: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MPYD-F?cat=koha%3A167901&i=202&lang=hu&cc=1858355>, letöltés: 2026. január 31.)
- 60 A református egyház házassági anyakönyvei, Szeghalom, 1872. év, 42. sz. bejegyzés (elérhető: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C3MJ-VQY7-V?cat=koha%3A167901&i=129&lang=hu>, letöltés: 2026. január 31.)
- 61 MNL BéML VII.10. 21. kötet, 65. sz.
- 62 Békés, IV. évf. (1885) 11. sz. 2–3.
- 63 Uo.
- 64 Uo.
- 65 Békés, IV. évf. (1885) 11. sz. 2–3.
- 66 A református egyház halotti anyakönyvei, Gyula, 1885. év, 141. sz. bejegyzés (elérhető: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-CSBY-73N7-7?cat=koha%3A159959&i=540&lang=hu>, letöltés: 2026. február 2.);
- 67 Fővárosi Lapok, XXII. évf. (1885) 217. sz. 6.; Pesti Hírlap, VII. évf. (1885) 251. sz. 5.
- 68 Békés, IV. évf. (1885) 37. sz. 3.
- 69 Uo.
- 70 Békésmegyei Közlöny, XII. évf. (1885) 75. sz. 3.
- 71 Lásd az 1878. évi V. tc. 76. §-át: „Nem számítható be a cselekmény annak, a ki azt öntudatlan állapotban követte el, vagy kinek elmetehetsége meg volt zavarva, és e miatt akaratának szabad elhatározási képességével nem birt.” (<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=87800005.TV>, letöltés: 2026. február 2.)
- 72 A református egyház halotti anyakönyvei, Gyula, 1885. év, 141. sz. bejegyzés (elérhető: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-CSBY-73N7-7?cat=koha%3A159959&i=540&lang=hu>, letöltés: 2026. február 2.)
- 73 MNL BéML VII.10. 21. kötet, 65. sz.